

KOCAELİ ANSİKLOPEDİSİ

CİLT 1

2023 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal    leri
Dairesi Başkanlığı Yayınları No: 59

@ Copyright 2023 Kocaeli Metropolitan Municipality,
Department of Culture and Social No: 59

Bu kitabın her türlü basım, yayın ve telif hakları
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal    ler Dairesi
Başkanlığı'na aittir. Ba kanlı ın yazılı izni olmadan elektronik,
mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.
Para ile satılamaz.

All rights reserved. No part of this book may be printed,
reproduced or distributed by any electronic, optical, mechanical
or other means without the written permission of the Kocaeli
Metropolitan Municipality, Department of Culture and Social Affairs.

Tasarım ve Uygulama
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık A. .

Baskı
Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic. Ltd.  ti.
Kaya ehir Mah. Ulubatlı Hasan Cad. Blok 2H Kapı No: 19
34494 Ba ak ehir /  stanbul
Tel: (0212) 613 79 55
Sertifika No: 40619

ISBN: 978-605-72931-7-6
Takım ISBN: 978-605-72931-6-9

KOCAELİ ANSİKLOPEDİSİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Haluk SELVİ
Prof. Dr. Muhammed Bilal ÇELİK
Prof. Dr. İbrahim ŞİRİN
Prof. Dr. Levent ATALI

Sahibi
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Adına
Doç. Dr. Tahir BÜYÜKAKIN

Genel Koordinatör
Balamir GÜNDOĞDU

Ansiklopedi Yürütme Kurulu
Prof. Dr. Haluk SELV 
Prof. Dr. Muhammed Bilal ÇELİK
Prof. Dr. İbrahim ŞİRİN
Prof. Dr. Levent ATALI
Volkan ŞENEL
Ra it FİDAN
Hayriye S ZER
Adil YILDIRIM

Sekretery 
Nesrin DURAN
  kriye Göksu HÜLAGÜ

Ansiklopedide yer alan maddelerin bilimsel sorumluluĐu yazarlarına aittir.

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. Azmi ÖZCAN

Prof. Dr. Feridun M. EMECEN

Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK

Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU

Prof. Dr. İdris BOSTAN

Prof. Dr. İlhan ŞAHİN

Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU

Prof. Dr. Metin TUNCEL

Prof. Dr. Nermin ERSOY

Prof. Dr. Nevnihal ERDOĞAN

Prof. Dr. Numan AKDOĞAN

Doç. Dr. Fikrettin YAVUZ

Doç. Dr. Gülşen ERDAL

Doç. Dr. Mustafa SARI

Doç. Dr. Şennur KAYA

Dr. Metin ŞENTÜRK

Erdoğan ÖZDEMİR

Feyzullah Yavuz ULUGÜN

Müzeyyen ÜNAL

Recep KANKAL

İçindekiler

TAKDİM • XIII
ÖN SÖZ • XV
3D YAZICI VE TASARIM MERKEZİ • 3
15 TEMMUZ DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ ANIT PARKI • 4
27 MAYIS • 5
28 HAZİRAN İLKOKULU • 6
ABDULHALİM ARAS • 11
ABDULLAH KÖKTÜRK • 11
ABDULLAH KÖSEOĞLU • 12
ABDULLAH ŞERİF EFENDİ • 12
ABDULLAH ŞEVKET • 14
ABDURRAHMAN GAZİ • 14
ABDÜLAZİZ • 15
ABDÜLHAMİD II • 17
ABDÜLHAMİD II CAMİİ • 19
ABDÜLLATİF B. SADULLAH EL-KOCAVÎ EL-
GEKBÛZEVÎ • 20
ABDÜLMECİD • 21
ABDÜSSELAM BEY • 23
ABDÜSSELAM BEY MAHALLESİ (KEMALPAŞA,
TEPECİK) • 24
ABRAHAM MURADYAN VE İZMİT'TE
MATBAACILIK • 25
ACISU PARKI • 27
ADALAR ÇARŞISI • 27
ADALET GAZETESİ • 28
ADEM ALİ SARIOĞLU • 28
ADEM GÜL • 29
ADİL ATAN • 30
ADLİYE SARAYI • 30
ADNAN DARENDELİLER • 32
ADNAN FİLİZ • 33
ADNAN SOFUOĞLU • 34
AFET VE ACİL DURUM İL MÜDÜRLÜĞÜ • 35
AFFAN YATMAN • 36
AGÂH EFENDİ • 37
AĞAÇAĞIL CAMİİ • 38
AHİLİK • 40
AHMED HİLMİ EFENDİ • 41
AHMED MİDHAT EFENDİ • 42
AHMED NECATİ EFENDİ • 43
AHMED NEZİH GALİTEKİN • 44
AHMED AĞA NAMAZGÂHI • 45
ANZAVUR AHMET • 46
AHMET ARKAN • 49
AHMET AYHAN • 50
AHMET EDİP PAŞA • 51
AHMET FAİK ABASIYANIK • 52
AHMET FEVZİ BASIM • 54
AHMET FUAT ÇEVİREN • 55
AHMET GÜNEŞ • 56
AHMET HAKKI TURABİ • 57
AHMET HALUK DURSUN • 58
AHMET HAMDİ DEĞER • 59

AHMET HİKMET ÜÇİŞİK • 61
AHMET İHSAN TOKGÖZ • 62
AHMET KAYNAK • 63
AHMET MÜFİD SANER • 63
AHMET MÜMTAZ SAKA • 64
AHMET NECMETTİN AKTEN • 67
AHMET ÖZHAN / AHMET ŞÜKRÜ KADIÖZ • 67
AHMET PENBEGÜLLÜ • 68
AHMET RİFAT ÖZDEŞ • 70
AHMET SAKIZLI • 70
AHMET SIVACI • 72
AHMET SÜHEYL ÜNVER • 73
AHMET SÜREYYA SOFUOĞLU • 74
AHMET ŞÜKRÜ BAYINDIR • 75
AHMET ŞÜKRÜ OĞUZ • 76
AHMET TAŞÇI • 78
AHMET VEFİK PAŞA • 78
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER İL
MÜDÜRLÜĞÜ • 80
AK ALİ EFENDİ EL-İZMÎDÎ • 81
AKÇA CAMİİ • 82
AKÇA KOCA • 83
AKÇA KOCA ANIT MEZARI • 85
AKÇAKOCA / DERE CAMİİ • 87
AKÇAKOCA MAHALLESİ • 88
AKÇAKOCA NESLİNİN EVKAFI (İLYAS BEY,
KADI FAZLULLAH, KUTBÜDDİN ÇELEBİ,
MUHYÜDDİN ÇELEBİ) • 90
AKÇAMESCİT MAHALLESİ • 92
AKÇARAY • 93
AKÇAT MEMBA SUYU • 95
AKİF TERZİOĞLU • 95
AKMEŞE • 96
AK YEŞİL SPOR KULÜBÜ • 97
ALAATTİN KURT • 98
ALACA MESCİD / GÜMÜŞLÜOĞLU CAMİİ • 98
ALİ AĞA ÇEŞMESİ • 99
ALİ ÇELİKİZ • 100
ALİ DİKMEN • 101
ALİ HAYDAR KONCA • 102
ALİ HAYDAR ÖZTALAY • 102
ALİ İMAMOĞLU • 104
ALİKAHYA SEMTİ • 104
ALİ KEMAL • 106
ALİ KOÇ DEMİRÖREN • 107
ALİ MEZAR SUYU • 108
ALİ NAMIK ŞENER • 109
ALİ PORTUK (ALİ PERTEK) • 110
ALİ RIZA SİRMEN • 111
ALİ SAİT AKBAYTOĞAN • 112
ALİ SEDAT PEK • 112
ALİ SUAT BEY • 113
ALİ SÜREYYA KALEMCİOĞLU • 114
ALİ ZÜHTÜ EFENDİ • 115

ALPASLAN KAYA • 115
ALTIOLUK YAYLASI • 116
AMİR ATEŞ • 117
AMMIANUS MARCELLINUS • 118
ANADOLU SELÇUKLULARI • 119
ANASTAS EFENDİ (ANASTAS MİHAİLİDİS) • 121
ANIT AĞAÇLARI • 122
ANITPARK • 123
ANTONİN ÇİZELGESİ • 123
APOLLON KÜLTÜ • 125
ARAMAN KÖYÜ (KAYMAS) • 125
ARAMAN PAZARI • 128
ARAPZADE CAMİİ • 130
AR-GE MERKEZLERİ • 130
ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ • 131
ARMAĞAN ÇAĞLAYAN • 133
ARMAŞ / MANASTIR (ÇARKHAPAN MERYEM ANA
MANASTIRI) / MATBAA • 133
ARMATÖRLER • 136
ARRIANUS • 138
ARSLANBEY • 140
ARSLAN KESİCİ • 142
ASKAM KAMYON İMALAT VE TİC. A. Ş. • 142
ASKERİ BİRİMLER • 143
ASKERİ HASTANE • 145
ANADOLU ASLANLARI VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ
(KOCAELİ) • 147
ASLAN ÇİMENTO FABRİKASI (DARICA) • 148
ASTAKOS/TERSANESİ/ARKEOLOJİK ALANI
(BAŞİSKELE) • 150
ASUMAN TUĞBERK (KIZILGÖR) YOLAÇ • 152
ASYA TUR • 153
ÂŞIKLAR MERDİVENİ ÇEŞMESİ • 154
AŞKIN KAHVECİ • 154
ATA (ATAULLAH) NUTKU • 155
ATATÜRK HEYKELİ • 156
ATATÜRK, REDİF VE ETNOGRAFYA MÜZESİ • 157
ATATÜRK SPOR SALONU • 160
ATIF KAPTAN • 161
ATILLA ÇETİN • 162
ATILLA ORAL • 163
AT KOŞULARI • 164
ATLETİZM • 167
AVNİ KALKAVAN • 170
AVNİ ÖZTÜRE • 171
AYANLIK • 172
AYA VASIL KİLİSESİ • 175
AYÇA • 176
AYÇA SEMA OKTAY SEMERCİ • 177
AYDINLAR OCAĞI • 177
AYSEL ÖNDER DEMİRCAN • 178
AYŞE GÜNEŞ AYATA • 178
AYŞEN CENGİZ • 179
AYŞE NEVVARE (LEYLA) SÖNMEZLER • 180
AYTEPE YAYLASI • 181
AZERBAYCAN HAYDAR ALİYEV KÜLTÜR EVİ • 182
AZİM • 183
AZİZ AGATHONIKOS • 184
AZİZE SİBEL GÖNÜL • 185

AZİZE VASILISSA • 186
AZİZ GÜMÜŞ • 187
AZİZ NESİN • 188
AZİZ PANTELEİMON (AYA PANDELEİMON) VE
MANASTIRI • 189
AZİZ THEOPHYLAKTOS • 191
BABADAĞI / BABATEPE • 195
BABAKÖY TAŞ OCAĞI • 196
BABALI KÖYÜ • 196
BABALI MAĞARASI • 197
BAĞÇEŞME (ORHANGAZİ) İLKOKULU • 198
BAĞÇEŞME MAHALLESİ (ORHAN MAHALLESİ) • 199
BAĞIMSIZ KOCAELİ • 200
BAĞLAR SOKAK ROMA MEZARI • 201
BAHA KOÇAK • 202
BAHÇECİK • 203
BAHÇECİK AMERİKAN KOLEJİ • 205
BAKİ KOMSULOĞLU • 207
BALÇIKLI ETHEM • 208
BALIKÇILIK • 209
BALKAN KÜLTÜR EVİ • 211
BALKAN TÜRKLERİ KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ (BAL-TÜRK) • 212
BALLIKAYALAR TABİAT PARKI • 213
BANDOLAR • 215
BARIŞ FALAY • 218
BARIŞ • 218
BARIŞ IŞIK GAZETESİ • 219
BARO • 219
BASIN İLAN KURUMU KOCAELİ MÜDÜRLÜĞÜ • 221
BASIN MÜZESİ • 222
BAŞDEĞİRMEN MESİRE ALANI • 223
BAŞİSKELE • 223
BAŞİSKELE BELEDİYESİ • 228
BAŞİSKELE DERELERİ • 229
BAŞİSKELE MEZARLIKLARI VE ŞEHİTLİKLERİ • 230
BAŞİSKELE SAHİLİ • 230
BAŞİSKELE ŞEHALELERİ • 231
BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA
DERNEĞİ • 232
BAYKUT BADEM • 233
BAYRAMOĞLU YARIMADASI • 233
BEATRICE BRUNINGER • 235
BEDRİ DÖLKELEŞ • 236
BEHÇET KARAN • 236
BEKİRPAŞA • 237
BEKİR SUPHİ AKTAN • 239
BEKİR YURDAGÜL • 239
BELEDİYE İŞ HANI • 240
BELEDİYE MÜZESİ • 241
BELEN CAMİİ • 242
BERKER DALMIŞ • 243
BEŞDİVANLI RIZA BEY • 244
BEŞDİVANLI RIZA BEY KONAĞI • 245
BEŞKAYALAR TABİAT PARKI • 247
BEYLİKDAĞI KENT/MİLLET ORMANI • 248
BEZİR YAĞI • 249
BİRFABTAŞ • 250
BİROL GÜVEN • 250

BİSİKLET SPORU • 251
BİTHYNİA KRALLIĞI • 253
BİZİM GAZETE • 255
BİZİMKÖY ENGELLİLER ÜRETİM MERKEZİ • 256
BİZİM ŞEHİR • 257
BİZİM YAKA KOCAELİ • 258
BRISA BRIDGESTONE SABANCI LASTİK SANAYİ VE
TİCARET ANONİM ŞİRKETİ • 259
BRİSA MÜZESİ • 260
BUGÜN KOCAELİ • 261
BUĞDAY MEYDANI • 261
BULUTYAN ECZANESİ VE SEROPE
BULUTYAN • 263
BURAK DEMİRBOĞA • 264
BURHAN AKÇİN • 264
BURHAN ÇEŞNİ • 265
BURHANETTİN ŞEVKİ TEKER • 265
BURHAN KOÇ • 266
BÜLENT ATASAYAN • 266
BÜNYAMİN AKMAN • 266
BÜYÜK DAVA • 267
BÜYÜK DERBENT • 268
BÜYÜK KOCAELİ • 269
CAHİDE TAMER • 273
CANFEDÂ KETHÜDÂ HÂTUN ÇEŞMESİ • 273
CAN PİŞMANİYE • 274
CELAL KAYA CAN • 275
CEMAL BEY • 276
CEMALETTİN KAFLI • 277
CEMAL TURGAY • 277
CEMAL TÜZÜN • 278
CEMİL YAMAN • 279
CEM TURGAY • 280
CENAP NUH AKSU • 281
CENGİZ KAHRAMAN • 281
CENGİZ KARAÖZ • 282
CENGİZ KESKİNKILIÇ • 282
CENGİZ ÖZDEMİR • 283
CENGİZ TOPEL • 283
CENGİZ TOPEL HAVALİMANI • 285
CEPHANELİK MESİRE ALANI • 286
CEVAT ABBAS GÜRER • 286
CEVAT ADEMOĞLU • 288
CEVAT ÇAPAN • 288
CEVDET ALTUĞ • 289
CEVDET BAĞDAT • 290
CEVDET MORALI • 291
CEVDET YAKUP BAYKAL • 292
CEYHUN ÇELİKTEN • 293
CEZMİ KARTAY • 293
CHARLES DE PEYSSONNEL • 294
CİRBİN ALİ MAĞARASI • 295
CLAUDE FARRÈRE • 296
CUMALİ DURMUŞ • 296
CUMHURİYET PARKI • 297
ÇAĞHAN KIZIL • 303
ÇAKMAKLI ÇEŞME • 303
ÇALÇA ÇORBASI • 304
ÇALIK AHMED PAŞA • 304

ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ • 305
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK İL
MÜDÜRLÜĞÜ • 307
ÇANDI EVLER • 308
ÇARŞI / MARAŞLI / MERKEZ ERKEK İBTİDÂİ
MEKTEBİ • 309
ÇARŞI HAMAMI • 310
ÇARŞI MAHALLESİ / ÇARŞIBAŞI (İZMİT) • 311
ÇAYIROVA • 312
ÇAYIROVA BELEDİYESİ • 315
ÇAYIROVA MEDYASI • 316
ÇAYIROVA TOHUM SERTİFİKASYON TEST
MÜDÜRLÜĞÜ • 316
ÇAYIROVA ZİRAAT OKULU • 317
ÇENE ÇARPAN ÇORBASI • 319
ÇENE DAĞI • 320
ÇENEDERE MESİRE ALANI • 321
ÇENE SUYU • 321
ÇERÇİLİ KÖYÜ MAĞARASI • 322
ÇERKES MEHMET EFENDİ / ATALAR CAMİİ • 323
ÇEVRENİN SESİ GAZETESİ • 324
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL
MÜDÜRLÜĞÜ • 324
ÇİFTLİKLER • 326
ÇINARALTI MEYDANI / KAHVEHANESİ • 329
ÇINARLI (NAMAZGÂHLI) ÇEŞME • 331
ÇINARLIDERE MESİRE ALANI • 332
ÇİROZCULUK • 333
ÇOBAN MUSTAFA PAŞA • 334
ÇOBAN MUSTAFA PAŞA CAMİİ • 335
ÇOBAN MUSTAFA PAŞA VAKFI • 339
ÇOCUK ESİRGEME KURUMU • 342
ÇOCUK OYUNLARI • 344
ÇUHANE 100 ADET ÇINAR AĞACI • 346
ÇUHANE FABRİKA-İ HÜMAYUNU • 346
ÇUKURBAĞ MAHALLESİ • 349
ÇUKURÇEŞME SOKAK • 351
DAIDALOS • 355
DAIDALSOS • 355
DAKİK FABRİKASI • 355
DARICA • 356
DARICA BELEDİYESİ • 362
DARICA CAMİLERİ • 365
DARICA GENÇLERBİRLİĞİ • 368
DARICA (RİTZİON) KALESİ • 370
DARICA KİLİSESİ • 371
DARICA KUŞ CENNETİ / FARUK YALÇIN
HAYVANAT BAHÇESİ VE BOTANİK PARKI • 372
DARICA MEDYASI • 373
DARICA MEZARLIKLARI • 375
DARICA RUM OKULU (SKOLLIA RISSION) • 375
DARICA TARİHİ İTFAİYE BİNASI • 376
DARÜLEYTAM • 378
DEFTERDARLIK • 379
DEĞİRMENDERE • 381
DEĞİRMENDERE ÇINARLARI • 383
DEĞİRMENDERE FİNDIĞI • 384
DEĞİRMENDERE MEZARLIĞI • 385
DEĞİŞEN KOCAELİ • 386

DELİ HALİT PAŞA VE KOCAELİ GRUP
KUMANDANLIĞI • 386
DEMET AKALIN • 389
DEMETER KÜLTÜ • 390
DEMİRCİLER BELDESİ (DİLOVASI) HAMAMI • 391
DEMİRCİLER KONAĞI (DİLOVASI) • 392
DEMOKRAT İZMİT • 394
DEMOKRAT KOCAELİ • 394
DEMOKRAT UYAN • 395
DENİZCİLİK TARİHİ • 395
DENİZ HAMAMI • 398
DENİZ İNAN • 399
DENİZ KÖŞKÜ • 400
DENİZ TAŞIMACILIĞI • 400
DENİZ YARIŞLARI • 402
DEPREMLER • 404
DERBEND / KIZDERBENDİ MENZİLİ • 407
DERİNCE • 407
DERİNCE BELEDİYESİ • 412
DERİNCE GAR (DEMİRYOLU) OTELİ • 414
DERİNCE MARANGOZHANESİ • 415
DERİNCE MEDYASI • 416
DERİNCE TRAVERS ENJEKTE FABRİKASI • 418
DERİNCE TREN GARI • 420
DEVLET MALZEME OFİSİ BÖLGE
MÜDÜRLÜĞÜ • 421
DEVLET SU İŞLERİ (DSİ) • 422
DİLDERESİ • 424
DİLİSKELESİ • 424
DİL İSKELESİ KALESİ • 425
DİL İSKELESİ KÖPRÜSÜ • 426
DİLİSKELESİ MENZİLİ • 427
DİL İSKELESİ TARİHİ YAPILARI • 428
DİLOVASI • 429
DİLOVASI BELEDİYESİ • 434
DİLOVASI CAMİLERİ • 435
DİLOVASI ÇEŞMELERİ • 438
DİLOVASI MEDYASI • 440
DİLOVASI MEZARLIKLARI (TÜRBELER,
YATIRLAR) • 441
DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ • 443
DIOCLETİANUS VE SARAYI • 444
DOĞAN DURU • 446
DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR KOCAELİ
ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ • 447
DOĞA SPORLARI • 448
DOĞU MARMARA AVRUPA BİRLİĞİ İŞ GELİŞTİRME
MERKEZİ (ABİGEM) • 450
DOĞU MARMARA GÜMRÜK VE DIŞ TİCARET
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ • 451
DOĞUŞ • 452
DONANMA KOMUTANLIĞI • 453
DONANMA-YI OSMANİ MUAVENET-İ MİLLİYE
CEMİYETİ • 455
DÖRT TEMMUZ GAZETESİ • 456
DURSUN EROL (TURSUN EROL) • 456
DÜMBÜLDEK DEDE TÜRBEŞİ • 457
DÜMBÜLDEK SUYU • 458
DÜNDAR ÇİĞİT • 459

DÜNYA İZMİTLİLER GÜNÜ • 460
DÜYÛN-I UMÛMİYE İDARESİ • 461
ECZACILAR VE ECZANELER • 467
EDA ÖZÜLKÜ • 468
EDİP KAYA MORSALLIOĞLU • 469
EĞİTİM • 469
EĞRELTİDÜZÜ TABİAT PARKI VE MESİRE
ALANI • 472
EKREM ALİCAN • 473
EKREM MORALI • 474
ELBEYOĞLU KONAĞI • 475
ELEKTRİK SANTRALİ BİNASI • 477
EL SANATLARI • 478
EMEL ÇEVİREN • 482
EMİNE HANIM ÇEŞMESİ • 482
EMİNE ZEYBEK • 483
EMNİYET İL MÜDÜRLÜĞÜ • 485
EMRAH SAFA GÜRKAN • 487
EMRE DÖLEN • 488
ENDEMİK BİTKİLER • 489
ENDER ŞENOL • 491
ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ • 491
ENERJİSA • 493
ENGİN BENLİ • 494
ENGİN KORUKIR • 495
EN KOCAELİ • 495
ENVER ATAFIRAT • 496
ENVER KONUKÇU • 497
ENVER METE ASLAN • 499
ERAY ŞAMDAN • 499
ERCAN TOPACA • 500
ERCUVA YAYLASI • 500
RECEP ERCÜMENT KONUKMAN • 501
ERDAL ATA • 502
ERDEN KIRAL • 503
ERDİNÇ ÇELİKKOL • 504
ERDOĞAN ARIKAN • 504
ERDOĞAN BOZOK • 505
ERDOĞAN ÖZDEMİR • 506
ERİBOLON • 507
ERİKLİTEPE TABİAT PARKI • 507
ERKEK SANAT ENSTİTÜSÜ • 508
ERMAN ÇELİKER • 510
ERMENİ GAZETELERİ • 511
ERMENİLER/İZMİT ERMENİLERİ • 512
EROL KÖSE • 514
ERTAN AYHAN SERTÖZ • 516
ERTAN ÖZAK • 516
ERTAN PATIR • 517
ERTUĞRUL ÜNLÜER • 517
ESAT DEMİRSOY • 519
ESE DEDE TÜRBEŞİ • 520
ESKİ ÇEŞME • 520
ESKİ EŞME CAMİİ • 520
ESKİHİSAR / NİKİTİYATOS • 521
ESKİHİSAR ÇİMENTO FABRİKASI • 524
ESKİHİSAR İSKELESİ • 526
ESKİHİSAR KALESİ • 527
ESKİHİSAR MACERA VE AKSİYON PARKI • 529

ESKİHİSAR VİYADÜĞÜ • 530
ESKİHİSAR YOĞURDU • 532
ESKİ MEZARLIKLAR (İZMİT) • 533
ESMERAY • 535
EŞME • 535
EŞME AYVASI • 537
ETHEM ACAR • 538
ETHEM NECİP YETKİNER • 538
ETHEM VASSAF AKAN • 539
EUNOMİUS • 540
EUSEBİUS • 541
EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDE
KOCAELİ • 542
EYÜP AYAR • 543
FAHRETTİN KANDEMİR • 547
FAHRİ CAN • 547
FAHRİ GÖRGÜLÜ • 548
FAHRİ SEYREK • 549
FARUK ERTUNÇ • 550
FATİH ZAMANINDA KOCAİLİ • 551
FATMA HİKMET İŞMEN • 552
FATMA KAPLAN HÜRRİYET • 553
FATMA SEHER HANIM (SAVAŞIR) • 554
FATMA TÜRK KUŞKAYA • 556
FATOŞ SEZER • 557
FAYTON OYUNCULARI • 557
FAZİL ŞERAFETTİN BÜRGE • 559
FENER GÖLÜ • 560
FENERLER • 561
FERİDUN ASLAN • 562
FERİDUN EMECEN • 563
FERİDUN ÖZBAY • 564
FERİDUN YÜKSEL • 564
FERRUH ÖVEN • 565
FESTİVALER • 565
FETHİ AŞKIN • 568
FETHİYE CADDESİ • 568
FEVZİYE (MEHMET BEY) KÜLLİYESİ • 570
FEVZİYE PARKI • 571
FEYZULLAH İZMİDİ • 573
FEYZULLAH YAVUZ ULUGÜN • 574
FİKRİ IŞIK • 575
FLAŞ KOCAELİ • 577
FORD A.Ş. • 577
FOTOĞRAFÇILIK • 578
FOTO MAVYAN • 581
FRANSIZ RUHBAN OKULU • 581
FRIEDRICH KARL DÖRNER VE BITHYNIA
ARKEOLOJİSİ • 583
FUAR • 584
FUAT BALKAN • 585
FUAT SİRMEN • 586
FUAT SORAĞMAN • 587
GAR BİNASI AĞAÇLARI • 591
GAYRİMÜSLİM MEKTEPLERİ • 592
GAZANFER BİLGE • 598
GAZETE K • 599
GAZİ AKÇA KOCA ANI EVİ • 600
GAZİLER DAĞI-GAZİLER TABİAT PARKI • 601

GAZİLER KÜLTÜR EVİ • 601
GAZİ LİSESİ / İZMİT LİSESİ • 602
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA (ORHAN) CAMİİ • 603
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA (ORHAN) MEDRESESİ • 607
GEBEŞOĞLU MEHMET AĞA • 608
GEBZE • 609
GEBZE BELEDİYELER BİRLİĞİ • 615
GEBZE BELEDİYESİ • 616
GEBZE CAMİLERİ • 619
GEBZE ÇEŞMELERİ • 621
GEBZE BAYRAM ÇÖREĞİ • 627
GEBZE ERKEK RÜŞDİYE MEKTEBİ • 628
GEBZE EVLERİ • 630
GEBZE HAMAMLARI • 631
GEBZE HAPİSHANESİ • 637
GEBZE KERVANSARAYI • 638
GEBZE MEDYASI • 639
GEBZE MENZİLHANESİ • 639
GEBZE MEZARLIKLARI • 642
GEBZE SPORCU EĞİTİM MERKEZİ (GEBZESEM) • 643
GEBZE TAŞI • 643
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ • 644
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ • 646
GELENEKSEL TÜRK SÜSLEME SANATLARI EĞİTİM
MERKEZİ • 648
GENÇ DÜŞÜNCELER MECMUASI • 649
GENÇLİK MERKEZLERİ • 650
GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ • 652
GENÇ SES • 654
GEZ GÖR KOCAELİ • 654
GİZEM AKMAN • 655
GOODYEAR • 656
GÖÇ İDARESİ İL MÜDÜRLÜĞÜ • 656
GÖÇLER • 657
GÖKHAN SÖZER • 662
GÖKMEN ÇİÇEK • 662
GÖKMEN KASABALI • 663
GÖLCÜK • 664
GÖLCÜK • 670
GÖLCÜK BELEDİYESİ • 671
GÖLCÜK DENİZ MÜZESİ KOMUTANLIĞI • 675
GÖLCÜK HAMAMLARI • 676
GÖLCÜK MACAR DOSTLUK ANITI • 677
GÖLCÜK MARŞI • 678
GÖLCÜK MEDYASI • 678
GÖLCÜK TERSANESİ • 679
GÖLKAY PARK • 681
GUREBA HASTANESİ • 681
GÜLFETTİN ÇELİK • 683
GÜLTEPE NEKROPOLÜ • 684
GÜMÜŞLÜOĞLU (SAATÇI ALİ EFENDİ)
KONAĞI • 685
GÜMÜŞLÜOĞLU MUSTAFA. B. MEHMET • 687
GÜNDEM KOCAELİ • 687
GÜNDOĞDU ÇEŞMELERİ • 687
GÜNDÜZLÜ SUYU • 689
GÜNEŞ KARABUDA • 689
GÜRKAN UYGUN • 690
GÜZELTEPE (AKSE) MAHALLESİ CAMİİ • 691

Takdim

Kocaeli, Anadolu coğrafyasının önemli bir bölgesinde yer almaktadır. Bu konumu dolayısıyla şehir ve vilayet hem doğudan batıya hem kuzeyden güneye giden yolların kesişme noktasındadır. Yollar neredeyse şehir oradadır. Coğrafyanın sunduğu bu olağanüstü özellik dolayısıyla Kocaeli tarihin her döneminde önemli bir şehir merkezi olarak öne çıkmış ve hiçbir uygarlık da onu göz ardı edememiştir. Yapılan arkeolojik araştırmalar açıkça ortaya koymaktadır ki şehir hem Anadolu'nun hem de dünyanın en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Bu özellikleri dolayısıyla zaman zaman birçok siyasi teşekküllere başkentlik etmiştir. Kocaeli varoluşu dolayısıyla başta ekonomi olmak üzere pek çok alanda kendi bölgesinin itici gücü olma özelliğini her dönemde sürdürmüştür.

Köklü ve büyük medeniyetlere ev sahipliği yapan şehrimiz, Arkeoloji ve Tarih Bilimleri açısından da zengin bir kaynaktır. Kurulduğu günden günümüze kadar oluşturduğu birikim Kocaeli'ni tarih, kültür ve sanat açısından da ayrı bir değer haline getirmektedir. Sahip olduğumuz zenginlikleri belgeleyen mimari eserler günümüzde ayakta ve gündelik hayatımızın içindedir. Geleneklerine sahip çıkan bir şehir olarak kültür değerlerimizi gündelik hayatıyla sürdüren bir sosyal yapımız var; fakat kurulduğu günden beri binlerce yıldır oluşan birikim sözlü kültürle taşınmayacak bir yoğunluktadır. Kocaeli temsil ettiği bütün değerler nedeniyle geçmişten beri seyyahların, tarihçilerin, coğrafyacıların ve edebiyatçıların da ilgisini çeken, hakkında birçok eser yazılan şehirdir.

Kültürden ekonomiye tarihten ticarete kadar çok çeşitli alanlarda katmanlar halinde büyük bir medeniyet mirasına sahip olan şehrimizi gelecek nesillere aktarmayı kendimize bir görev olarak görüyoruz. Bu sebeple şehrimizin geniş bir yelpazeye yayılan tüm değerlerini tarihten başlayarak ve günümüze de kapsayacak şekilde bir ansiklopedi çalışmasıyla kayıt al-

tına alıyoruz. Kocaeli'nin zengin birikiminin ortaya konulup yeni nesillere örnek olarak sunulmasından ve hemen hemen her alanda uzman değerli yazarların böyle bir çalışma ile bir araya gelmesi şehrimiz açısından çok değerlidir. Kocaeli'nin lokomotif gücünü oluşturan kültür ve tarih verilerinin zenginliğini ve "Bilge Şehir Kocaeli" tanımının ne kadar isabetli olduğunu ortaya koyan bu değerli çalışmaya emeği geçen herkesi kutluyorum.

Kocaeli'nin şehir hafızasını derli toplu bir şekilde bir araya getirmek bakımından böyle bir eser kuşkusuz birçok işlevi üstlenecektir. Kocaeli Ansiklopedisi bilimsel araştırmalar için bir kaynak olacaktır. Kaybolup giden veya unutulmuş sosyal ve kültürel birikimlerimizi gelecek nesillere aktaran belge niteliği taşıyacaktır; belki de en önemlisi bundan sonra yapılacak çalışmaların öncülüğünü üstlenecektir.

Kocaeli Ansiklopedisi, bir taraftan geçmiş ve tarihi aydınlatırken diğer taraftan da bugünün imkânlarına işaret etmekte, tespitler yapmakta ve geleceği daha doğru bir şekilde kurmak için sağlam bir zemin oluşturmaktadır.

Şüphesiz ki bu tür eserlerde gözden kaçan, sonradan ulaşılan bilgilere rastlanabilir. Baskı aşamasından sonra eserde yer alması gereken yeni ve güncel gelişmeler ortaya çıkabilir. Bunlar bir eksiklik olarak görülmemelidir. Bilakis sonradan ortaya çıkan her bilginin ya da eksikliklerin fark edilmesi için fırsattır. Çünkü bu tür eserler gelişmeye açık eserlerdir. Araştırma ve titizlikle hazırlanma aşaması yıllarca süren bu esere emeği geçen Ansiklopedi Yürütme Kurulu, Editörler Kurulu, Bilim ve Danışma Kurulu ile yazarlara teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Tahir BÜYÜKAKIN
Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı

Ön Söz

Ansiklopedi, birçok bilginin sistematik ve çoğu zaman alfabetik bir sıra ile düzenlenmesinden elde edilen tarafsız bir başvuru kaynağıdır. Ansiklopedi maddelerine yoğunlukla başlığına göre düzenlenen alfabetik sırayla erişilir. Ansiklopedilerin iki önemli özelliği, konuların yöntemli düzenlenmesi ve her şeyi içine almasıdır. Ansiklopediler hazırlandıkları devirlerdeki ilim, kültür, sanat ve teknik gibi çeşitli dalların tamamı veya belli bir bölümüyle ilgili şahıs, eser, coğrafi bölge ve müesseselerin tanıtımı veya kelime, kavram, olay ve konuların izahı gibi her türden bilgiye belli bir sistem içinde yer verirler. Alfabetik veya sistematik düzenlemeleriyle farklı konulara ait bilgileri kısa zamanda bulmaya yarayan ve konular arasındaki bağıntıları da belirten ansiklopediler özellikle günümüzde, çok defa birden fazla ilim adamının sistemli ve uzun süren çalışmaları sonucunda ortaya çıkan hacimli ve kuşatıcı mahiyetteki büyük eserlerdir.

Bugün bütün dünyada ve ülkemizde hızlı bir artış gösteren ansiklopedik eser telifi ve yayımı çalışmalarının XIX. yüzyıldan itibaren daha çok millî bir yapı kazandığı dikkati çekmektedir. Son yüzyılda ansiklopedileri önemli ölçüde etkileyen gelişmelerden biri, çeşitli alanlarda elde edilen bilgilerin ve yayın sayısının ölçsüz denilecek kadar çoğalması, yeni bilim şubelerinin kurulması, bir bilim dalında elde edilen bilgilerin diğer bilimlere de ilgilendirmeye başlamasıdır. Bu yönüyle Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde "Bilge Şehir" logosuyla 2014 yılından beri sürdürülen kültür, tarih ve edebiyat çalışmaları önemli bir birikim sağlamıştır. Bu bilgi birikiminin genel okuyucuya ulaştırılması açısından internet üzerinden de ulaşılabilecek bir ansiklopediye duyulan ihtiyaç her geçen gün eksikliğini daha çok hissettirmiştir.

Kocaeli vilayeti ve belediye teşkilatı da bu bakımdan başarılı ve şanslı yönetimler arasındadır. Anadolu medeniyetleri ve kültürel zenginlikleri açısından uzun bir tarihi geçmişe ve büyük bir birikime sahip olan Kocaeli, eski çağlardan itibaren önemli bir yerleşim ve ticaret merkezidir. Özellikle Osmanlılar döneminde giderek daha fazla kültürel zenginliğe kavuşmuş buna paralel olarak büyük ilim ve irfan yapılarına, medeniyet ve bayındırlık unsurlarına, kültürel, siyasi sosyal, ticari gelişmelere ve zenginliklere sahip olmuştur. Şehrin bu özellikleri Cumhuriyet devrinde de artarak devam etmiştir.

Öte yandan şehirlere ait olmak üzere ansiklopedi çalışmalarında son yıllarda artış görülmektedir. Şehirlerle ilgili ansiklopedi çalışmaları kendisinden önceki çalışmalardan beslendiği gibi bu tür çalışmaların kendisinden sonraki çalışmalara da temel bir kaynak vazifesi görmesi beklenmektedir. Kocaeli Ansiklopedisi'nin hazırlanma amacı, Kocaeli Vilayeti'ni incelemek, Kocaeli ile ilgili çalışma yapmış nitelikli araştırmacılar tarafından açık bir dille, görsel verilerle desteklenmiş

bir düzen içinde, Kocaeli'nin kültürünü, sosyal tarihini, doğal zenginliklerini, müesseselerini, yapılarını, yetiştirmiş önemli simalarını araştırarak geleceğe aktarmaktır.

Geniş bir muhtevaya sahip olan bu çalışma, maddelerin belirlenmesi, bu maddeleri yazabilecek uzman kişilerin tespiti, kaleme alınan maddelerin kontrolü ve görsellerin temini aşamalarından geçmiştir. Bu bağlamda Kocaeli ile ilgili farklı içeriklerdeki yayınlar, tarih, coğrafya, edebiyat, biyografi, sanat, biyoloji, ziraat, din, kültür vesaire yayınlar, alanında uzman akademisyenler ve araştırmacılar tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenerek maddeler belirlendi.

Madde başlıklarının belirlenmesinde şu kriterler ön planda tutuldu: Şehrin tarihi, çağdaş yerel yöneticileri, yazar ve sanatçıları, Kocaeli ile ilgili çalışması olanlar, bürokraside önemli yere gelmiş olan Kocaelililer, millî sporcular, resmî kurum, kuruluş ve yayın organları, sanatçılar, iş adamları, iş dünyasında önemli bir yere sahip olan şirketler, ilçe, mahalle, belde, köyler ve buraların tarihi yapıları ile mekânları, şehrin önemli kültürel alanları, endemik bitki türleri, yöresel yemekler.

Ansiklopedi maddelerinin yazımında gerekli görülen yerlerde, ulaşılabilen görsellere de yer verildi. Kocaeli Ansiklopedisi'nin yazım özellikleri alfabetik, isim sırası iledir. Her madde için bir kaynakça bölümünün oluşturulması çalışmanın bir rehber olma özelliğini de göstermektedir.

Ansiklopedi Kocaeli'ne ait bütün değerleri ve isimleri bünyesinde barındırmış olma iddiasında olmamakla birlikte, devamlı değişebilen ve ilavelerle güçlendirilebilecek bir yapıdadır. Dünyaca meşhur ansiklopedilerin ekler yayınlayarak yeni ciltler çıkardığını, ansiklopedilerin devamlı canlı olduğunu da unutmamak gerekir. Kocaeli Ansiklopedisi, özel konulu, alfabetik sıralı, herhangi bir ayırım gözetmeden herkese hitap eden genel bir ansiklopedidir. Hazırlanış biçimi itibarıyla da tamamı yeni ve ilk defa kaleme alınmış telif ansiklopedidir.

Kocaeli'nin ekonomik, siyasi ve kültürel dokusuna dair bir bilgi hazinesi niteliğinde olan "Kocaeli Ansiklopedisi"ni şehrimize kazandıran başta Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Başkanı Doç. Dr. Tahir Büyükakın olmak üzere, çalışmanın tüm aşamalarında her türlü desteği veren Bilim ve Danışma Kurulu'nda yer alan değerli araştırmacılarımıza, madde yazarlarına, ansiklopedi sekreteryasına şükranlarımızı sunuyoruz.

Ansiklopedinin, dünden bugüne ve bugünden geleceğe şehrin tarih, kültür ve bilgi kaynağı olarak yerini alacağı inancıyla, hazırlanmasında emeği geçenlere ayrı ayrı teşekkür eder, şehrin kültür dünyasına kazandırdığımız bu güzel eserin hayırlı olmasını dileriz.

Editörler Kurulu

Uğurlandı”, *Özgür Kocaeli*, 5 Haziran 2017; “Ali Rıza Sirmen Son Yolculuğuna Uğurlanıyor”, *Sizin Kocaeli*, 5 Haziran 2017; “Ali Rıza Sirmen”, [https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekilleri-miz_sd.sonuc?p_donem=&adi=ali+r%FDza&soyadi=sirmen&il=&-parti=&kelime=](https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekilleri-miz_sd.sonuc?p_donem=&adi=ali+r%FDza&soyadi=sirmen&il=&-parti=&kelime=,), Son Erişim Tarihi: 18 Mart 2022; “Rıza Sirmen Vefat Etti”, *Kocaeli Haberci*, 4 Haziran 2017; “SHP ve DYP’de Kim, Kaçınıcı Sırada?”, *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1991; “Sirmen’in Abisi Ali Rıza Sirmen Vefat Etti”, *Demokrat Kocaeli*, 4 Haziran 2017; *TBMM Albümü- 1920-2010*, c. 3 (1983-2010), ed. Sema Yıldırım- Behçet Kemal Zeynel, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010; “TBMM Kararı”, *T. C. Resmi Gazete*, Sayı: 20460, 13 Mart 1990.

Tufan TURAN

ALİ SAİT AKBAYTOĞAN (1872-1950)

Asker, Siyasetçi

Ali Sait Akbaytoğan, 1872’de Balıkesir Vilayetine bağlı Bandırma’da Manyas/ Hacıosman köyünde doğdu. 1864’teki Büyük Çerkes sürgününde Soçi yöresinden göç eden Xunge adlı bir Vubıh ailesine mensuptur. Babası, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı’na Çerkes gönüllü kuvvetleriyle katılan ve Plevne’de şehid olan Hunc Kasbolet Bey’dir. Annesi Ayşe Hanım’dır. Türkiye’nin ilk kadın romancılarından biri olan Hayriye Melek Hunc kardeşidir. Akbaytoğan, 1896 yılında Harp Okulu’nu bitirdi. Aynı yıl Teğmen, 1897’de Üsteğmen, 1898’de de Yüzbaşı rütbesine terfi oldu. 1901 yılında Kıdemli Yüzbaşı, 1907’de Binbaşı, 1911 yılında Kaymakam ve 1913’te Miralay rütbesine terfi etti. Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya savaşlarına katıldı. I. Dünya Savaşı devam ederken 1915’te Mirliya rütbesine terfi olarak Paşa oldu. Savaşın son yılında 1918’de Yemen Cephesinde İngilizlere esir düştü. 1919 yılında serbest bırakılınca İstanbul’a döndü ve 25. Kolordu Komutanlığı’na atandı. İstanbul’un 16 Mart 1920’de işgali sırasında İngilizler tarafından tutuklanarak çok sayıdaki aydın ve askeri görevliyle birlikte Malta’ya sürüldü. 3 Kasım 1921 tarihinde

Ali Sait Akbaytoğan

Malta’dan döndü ve Türk Kurtuluş Savaşı’na katıldı. 20 Aralık 1921 tarihinde Elviye-i Selase Soruşturma Kurulu Başkanlığı’na, 10 Ağustos 1922’de Askeri Yargıtay Başkanlığı’na ve 2 Eylül 1922’de de Doğu Cephesi Komutan vekilliğine atandı. Savaştan sonra kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edildi. 1923 yılında Ferik rütbesine terfi etti. 4 Ekim 1924 tarihinde 4. Kolordu Komutanı, 13 Kasım 1924’de I. Ordu Komutanı oldu. 1927’de Orgeneral rütbesine terfi etti. 22 Kasım 1933 tarihinde 3. Ordu Müfettişi, 24 Ağustos 1935 tarihinde ise Yüksek Askeri Şura üyesi oldu. 30 Temmuz 1937 tarihinde emekli oldu. V. (ara seçim) ve VI. dönem TBMM Kocaeli Milletvekili seçildi. 1950 yılında İstanbul’da öldü. *Çester Projesi Hakkında Bazı Tenkidat ve Mütealaat* (1923) adlı bir eseri vardır.

KAYNAKÇA

T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, *Türk İstiklâl Harbine Katılan Tümen ve Daba Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, Ankara 1972, s. 50; <https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/mazbatalar.sonuc> 249 Nolu sicil dosyası. Sefer E. Berzeg, “Hayriye Melek Hunc”, *Kafkas Diasporası’nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü*, Samsun 1995, s. 125-126; Betül Mutlu, *Asi ve Duygulu Bir Ses Hayriye Melek Hunc*, Ankara, 2012.

Funda SELÇUK ŞİRİN

ALİ SEDAT PEK (1897-1957)

Milletvekili

1897 (1313) tarihinde Kocaeli’nin Karamürsel kazasında dünyaya gelmiştir. Babası Alay Emni Salim Bey ve annesi Raşit kızı Kadriye Hanım’dır. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmit’te yapan Ali Sedat Bey, Birinci Dünya Savaşı yıllarında ihtiyat subayı olarak silah altına alınmıştır. Askerlik görevini tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Mektebi’ne kayıt yaptırmıştır. Hukuk Mektebi’nden mezun olduktan sonra çalışmakta olduğu İstanbul Gümrük İdaresi’nden istifa ederek ayrılmış ve Adalet Bakanlığı’na girmiştir. 1928-1929 yılları arasında Adalet Bakanlığı bünyesinde Ödemiş, Bursa ve Mudanya Adliyelerinde hâkim olarak görev yapmıştır. 1931 yılında hâkimlik görevinden istifa eden Ali Sedat Pek, bir süre serbest avukatlık yapmıştır. 1934 tarihinde kabul edilen Soyadı Kanunu çerçevesinde ailesi “Pek” soyadını almıştır. Sedat Pek, Kocaeli Vilâyet Umumi Meclis Azası, İzmit Belediye Meclisi Azası, Kocaeli Barosu Başkanı, İzmit Halkevi Başkanı, Kocaeli Orman Avukatı ve Kocaeli Tekel Başmüdürlüğü Avukatı olarak çok çeşitli birimlerde görev yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin son tek partili Milletvekili Genel Seçimleri 28 Şubat 1943 tarihinde yapılmıştır. Bu seçim döneminde Kocaeli Barosu ve İzmit Halkevi Başkanlığını yaparken Cumhuriyet Halk Partisi tarafından milletvekilliğine aday gösterilmiştir. Adı geçen seçimde İzmit kazasından 148, Adapazarı kazasından 213, Kandıra kazasından 123, Geyve kazasından 82, Hendek kazasından 64, Karamürsel kazasından 54, Gebze kazasından 43, Karasu kazasından 44 ve Gölcük kazasından 44 oy alan Ali

Ali Sedat Pek

Sedat Pek, toplamda 815 oyla CHP Kocaeli milletvekili olarak parlamentoya girmeye hak kazanmıştır. Ali Sedat Pek, 8 Mart 1943-14 Haziran 1946 tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VII. Yasama Döneminde Kocaeli Milletvekili olarak görev yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk çok partili milletvekili genel seçimi ise 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılmıştır. Açık oy, gizli sayım ve çoğunluk sistemi esasına göre yapılan bu seçimde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 8. Yasama Dönemi milletvekilleri belirlenmiştir. Bu seçimde de Cumhuriyet Halk Partisi'nden Kocaeli Milletvekili olarak aday gösterilen Ali Sedat Pek, seçim bölgesinden yeterli oyu alarak parlamentoya girmeyi başarmıştır. Sedat Pek, 21 Temmuz 1946-22 Mayıs 1950 tarihleri arasında milletvekilliğinin yanı sıra TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapmıştır. Milletvekilliği süresince Kocaeli'nin pek çok sorununu Meclis'e taşıyan ve çözüm yolları arayan Sedat Pek, 14 Mayıs 1950 seçimleriyle iktidara gelen Demokrat Parti döneminde aktif siyasetten çekilmiştir. Evli/çocuklusu olan ve bir süre serbest avukatlık yapan Sedat Pek, 60 yaşlarında iken 9 Mayıs 1957'de vefat etmiştir.

KAYNAKÇA

TBMM Albümü (1920-2010), 1. Cilt, 2. B., TBMM Genel Sekreterliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Ankara, 2010, s. 409, 484; Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi, "Kocaeli Mebusu Sedat Pek", TBMM Mebusları İçin Tercümeihal, Devre VII; Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi, "Sedat Pek'in Kocaeli Vilayeti Mebusluğuna Seçildiğine Dair Mazbata", 28 Şubat 1943.

Necdet AYSAL

ALİ SUAT BEY (1869-1933)

İzmit Mutasarrıfı, Osmanlı Aydın ve Bürokrati

İstanbul'da doğdu. Babası eski mutasarrıflardan Ali Rıza Bey'di. Mülkiye'yi 1889'da bitirdi. Bu mektebin ilk mezunlarından. Hariciye Nezareti'nde iki yıl çalıştıktan sonra Mısır'a gitti ve burada 1893-1909 yılları arasında Cemil Tosun Paşa'nın mülklerini yönetti. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü. Bu dönemde 1909'da Necit mutasarrıflığına, arkasından 1911'de de Amare mutasarrıflığına atandı. Amare mutasarrıflığında bir yıl kalan Suat Bey 1912'de İstanbul'a döndü ve burada Türkçe ve edebiyat öğretmenlikleri yaptı. Bilahare Deyr-i Zor mutasarrıflığına atanan Suat Bey 1914-1915 yılları arasında takriben bir yıl süreyle burada kaldıktan sonra Bağdat vali yardımcılığına atandı ve 1915-1917 yılları arasında bu görevi yürüttü. 1917 yılı içinde İstanbul'a döndü ve iki yıl boyunca gazete ve dergilerde yazılar yayımladı. Bu süreçte 1919 yılında yirmi sayı çıkabilen *Utarit* adlı haftalık bir derginin çıkarılmasına katkı sağladı.

Damat Ferit Paşa Hükümeti, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'a açık mektup yazmış olan Bitlis eski vali vekili Ali Suat Bey'i 10 Ağustos 1919'da İzmit'e mutasarrıf olarak atadı. İzmit mutasarrıflığıyla yeniden resmi göreve döndü. Bu atamayı, Anzavur'un kendi yerine vekil olarak bıraktığı Sapanca'nın Akçay köyünden olan Çüle İbrahim Hakkı Bey tanımak istemedi. Bu sebeple İzmit'te bir müddet kargaşalık yaşandı. Milli mücadele hareketinin bu şekilde yeni geliştiği günlerde Mutasarrıf Ali Suat Bey bu harekete kayıtsız kalmış ve itilaf devletlerinin denetimi altında bulunan İzmit'ten Sivas Kongresi'ne delege gönderilememiştir. Sivas Kongresi sonrasında Heyet-i Temsiliye'nin İstanbul'la irtibatın kesilmesi kararına karşı da Mutasarrıf Ali Suat Bey, Kastamonu, Bolu mutasarrıfları gibi tereddüt gösterdi. Bu sırada İzmit'in kazalarında da Heyet-i Temsiliye kararına uyularak İstanbul'la irtibat kesilmeye başlandı ve ilk olarak Kandıra İstanbul'la irtibatını kesti. Bu sırada Adapazarı'nda bulunan Mutasarrıf Ali Suat Bey bunu önlemeye çalıştı.

Bu ortamda "tarafsız kalmayı" düşünen ve bu durumunu korumaya çalışan Ali Suat Bey, nihayet üzerinde oluşan baskılar üzerine girişimde bulunmak zorunda kaldı ve 1 Ekim 1919 günü Belediye binasında Müftü, Ulema, Belediye Heyeti ile eşrafın katılacağı bir toplantı yapılması kararlaştırıldı. Ancak bu toplantıya sadece memurlar katıldığından toplantı, 3 Ekim Cuma günü Cuma namazı sonrasında Fevziye Camii'nde yapılmak üzere ertelendi. Bu sırada Damat Ferit Paşa Hükümeti 30 Eylül'de istifa etti. Ardından 2 Ekim'de Ali Rıza Paşa Hükümeti kuruldu. Bu durumda İzmit'te, irtibat kesme ile ilgili Cuma toplantısının yapılmasına gerek kalmadı. Bundan sonra İzmit Mutasarrıfı Ali Suat Bey, Heyet-i Temsiliye ile daha yakın ilişkiye girdi ve Sivas Kongresi kararlarına uyularak, İzmit'te, başkanlığına eski ittihaççılardan Hacı Ali Bey'in getirildiği bir Müdafaa-i Hukuk teşkilatı kuruldu. Ali Suat Bey bilahare ılımlı ve birleştirici kişiliğiyle azınlıkların dışında tüm tarafların bu teşkilatta